

Dolleman

Deze opdracht is afkomstig uit een lesbrief die is gemaakt voor de Dag van de Jonge Jury, in samenwerking met PLOT26. De opdracht staat ook bij de Vrije ruimte van PLOT26, leerjaar 1 en leerjaar 2. Hierna is de opdracht in iets gewijzigde vorm opgenomen.

1. Lees het korte verhaal *Dolleman* van Rob Ruggenberg. Het verhaal staat op bladzijde 4.
2. De klas wordt verdeeld in zes groepen.
3. Elke groep kiest één opdracht en maakt deze. Overleg met je docent hoe je de opdracht inlevert of presenteert.

Opdracht 1: Krantenartikel schrijven

- Bedenk eerst met je groepje waar een krantenartikel aan moet voldoen.
- Je gebruikt de gegevens uit jouw fragment. Als je het hele verhaal leest, gebruik je natuurlijk de gegevens uit het hele verhaal. Deze gegevens komen terug in het artikel.
- Misschien heb je niet genoeg gegevens om een krantenartikel te schrijven. Ga dan op onderzoek uit!
- Bedenk vanuit wie je het artikel schrijft: is het een feitelijk artikel, is de journalist aan het woord of wordt er iemand geïnterviewd? Bij dat laatste moet je je inleven in een rol. Gebruik de gegevens uit het verhaal en wat je op internet gevonden hebt.
- Bij een krantenartikel is de lay-out ook belangrijk. Pak verschillende (digitale) kranten erbij en kijk welke opmaak bij jullie artikel het mooist is.
- Check het artikel op taalfouten, spelling en interpunctie.
- Vraag een andere groep om feedback. Doe dat in ieder geval aan de hand van de feedbackregels op bladzijde 3.
- Verbeter je artikel aan de hand van de gekregen feedback.

Opdracht 2: Tekstballonnen toevoegen

- Zou je bij jullie verhaalfragment ook tekstballonnetjes kunnen maken met daarin de gedachten van de moeder? Wilde zij haar zoon uit het ziekenhuis weg laten halen of werd ook zij gedwongen? Denk vooral aan haar emoties: woede, angst, verdriet, onbegrip.
- Praat hierover in jullie groepje.
- Zet deze gedachten als tekstballonnetjes in jullie fragment.
- Check de tekstballonnetjes op taalfouten, spelling en interpunctie.
- Vraag een andere groep om feedback. Doe dat in ieder geval aan de hand van de feedbackregels op bladzijde 3.
- Verbeter je tekst aan de hand van de gekregen feedback.

Opdracht 3: Hondsdolheid

- Dit verhaal gaat over hondsdolheid en de gevolgen voor de jongen die eraan lijdt. Wat zijn de symptomen van hondsdolheid?
- Bespreek de betekenis van het woord symptoom. Zoek eventueel op wat symptoom betekent.
- Zet deze symptomen eens op een rijtje naarmate de ziekte vordert.
- Zoek verhalen over weerwolven en Dracula.
- Vergelijk de ziekteverschijnselen van hondsdolheid eens met verhalen over weerwolven en Dracula. Wat valt op?

- Schrijf hier een artikel over.
- Check het artikel op taalfouten, spelling en interpunctie.
- Vraag een andere groep om feedback. Doe dat in ieder geval aan de hand van de feedbackregels op bladzijde 3.
- Verbeter je artikel aan de hand van de gekregen feedback.

Opdracht 4: Wetenschap en volksgeneeskunde

- Zoek eens naar berichten over de spanning tussen wetenschap en volksgeneeskunde in onze tijd in Nederland.
- Of gebeurt zoiets niet in Nederland?
- Hoe denken jullie hierover?
- Bereid een kleine presentatie voor waarin jullie over jullie gevonden informatie vertellen en jullie eigen mening geven.
- Zorg dat iedereen aan het woord komt tijdens de presentatie.

Opdracht 5: Storyboard maken

- Jullie gaan een storyboard maken.
- Een storyboard is een verzameling uitgetekende shots van scènes uit een filmscript zoals de regisseur ze voor ogen heeft. Ze zijn bedoeld om de acteurs en de crew te helpen een beeld te krijgen van hoe de scène eruit moet komen te zien. Een storyboard bestaat doorgaans niet alleen uit tekeningen, maar ook uit geschreven informatie zoals de personages, het perspectief van de camera, een korte beschrijving en de duur van elk shot.
- Vanuit welk perspectief, vanuit welke camerapositie gaan jullie de storyboard maken?
- Tip: hoe gaat dat bij andere ernstige ziekten in Afrika? Kun je daarover berichten vinden? Heb je er zelf wel iets van gehoord?
- Werk nu jullie storyboard uit.
- Bereid een kleine presentatie voor waarin jullie over jullie storyboard vertellen en jullie keuzes toelichten.
- Zorg dat iedereen aan het woord komt tijdens de presentatie.

Opdracht 6: Een vervolg schrijven

- Schrijf het vervolg van het verhaal: de eerstvolgende keer dat de jongen weer bij zijn vader op bezoek komt.
- Vertel het verhaal vanuit de positie van de vader - met een heel slecht geweten en grote angst dat zijn zoon vragen over de gebeurtenissen gaat stellen.
- Check het verhaal op taalfouten, spelling en interpunctie.
- Vraag een andere groep om feedback, niet alleen op taalfouten, maar juist ook op de inhoud. Doe dat in ieder geval aan de hand van de feedbackregels op bladzijde 3.
- Verbeter je verhaal aan de hand van de gekregen feedback.

Feedback geven en ontvangen

Feedback geven

1. Vertel iets over wat je ziet of hoort. Je zegt of schrijft wat er goed aan is én over wat er volgens jou beter zou kunnen.
2. Alleen een compliment zonder uitleg geven is leuk, maar de ander heeft er niet veel aan.
3. Draai er niet omheen. Wees dus duidelijk. Vertel gewoon wat je te zeggen hebt. Wat vind je en geef er een goed voorbeeld bij. Eén of twee dingen noemen, is genoeg.
4. Met het geven van feedback help je de ander. Dat is waar het om gaat.

Feedback ontvangen

1. Probeer goed te luisteren of te lezen wat de ander bedoelt. Onderbreek hem of haar niet. Alles wat de ander zegt of schrijft, is bedoeld om je te helpen.
2. Vraag door. Als je feedback krijgt die je niet begrijpt, vraag dan gewoon wat die ander bedoelt. Misschien kan hij of zij een voorbeeld geven?
3. Jij bepaalt zelf wat je met de feedback doet. Als je de feedback goed vindt, kun je bijvoorbeeld je tekst aanpassen. Als je het niks vindt, doe je het niet.
4. Luister actief en let op je houding terwijl je feedback ontvangt.

Bijlage**Dolleman**

Rob Ruggenberg

Ik heb dit verhaal nooit eerder durven vertellen. Maar nu mijn vader dood is, is er geen reden meer om te zwijgen. Iedereen kende hem als die lieve, oude dokter die dol was op zijn patiënten. Maar ik wist dat hij niet lief was. Hij ging over lijken - letterlijk. Erg vaak zag ik mijn vader niet. Een groot deel van zijn leven bracht hij door in Afrika, in armoedige ziekenhuisjes waar hij soms de enige dokter was voor honderdduizenden mensen. Mijn moeder en ik woonden bij hem tot ik zes jaar was. Toen nam mijn moeder mij mee terug naar Nederland, omdat ze wilde dat ik naar een Nederlandse school ging. Daarna zag ik mijn vader nog maar zelden. Soms kwam hij een paar weken naar huis, maar dan had ik niets aan hem. Hij sliep bijna de hele dag en dan zei mijn moeder dat ik stil moest zijn, omdat hij oververmoeid was.

Toen ik twaalf werd, vroeg hij of ik tijdens de grote vakantie bij hem wilde logeren. Dat vond ik geweldig. Mijn moeder bracht me naar Schiphol, ik vloog helemaal alleen naar Afrika, en hij haalde me af op het vliegveld. Ik keek mijn ogen uit. In zijn oude landrover bezochten we dorpjes die zo klein en afgelegen waren dat er nooit een dokter kwam - behalve hij dus.

Daarna ging ik elk jaar naar hem toe. Het waren de fijnste weken van mijn vakantie. Het duurde altijd een paar dagen voordat wij weer aan elkaar gewend waren, maar daarna ging het meestal goed. Soms nam hij een halve week vrij en dan gingen we op safari. Ik zag mijn eerste leeuwen en olifanten, en ik stond er met mijn neus bovenop toen hij twee cheeta's doodschoot die een kreupele giraffe aanvielen. Daarna schoot hij ook de giraffe dood, en liet hem achter voor de hyena's.

Dat had me te denken moeten geven, maar ik was zo onder de indruk van die gebeurtenis dat ik er verder niet over nadacht. Mijn vader was een held - geen twijfel mogelijk.

In de zomer waar ik over wil vertellen, was ik net zestien geworden. Mijn vader was een halfjaar eerder overgeplaatst naar een andere streek. Toen hij me van het vliegveld haalde, zag hij er slecht uit. Hij was altijd al mager geweest, maar nu leek hij vel over been, en zijn hardblauwe ogen stonden flets. Zonder veel te zeggen, reden we naar het kleine ziekenhuis waar hij weer de enige arts was. Hij woonde in een houten hut naast het ziekenhuis. We sliepen in hangmatten waar een muskietennet overheen was gespannen.

Ik merkte al gauw dat hij een rothumeur had. Omdat het iedere dag urenlang regende, was het behalve heet ook erg klam. Ik wist dat er in het natte seizoen altijd veel zieken waren, maar nu was zijn ziekenhuisje vreemd genoeg helemaal leeg. Op één patiënt na. 'Heb je weleens een kind gezien met hondsdolheid?' vroeg hij na het avondeten, toen we op het overdekte terras naar de regen zaten te kijken die op de grond plensde. Overal lagen grote plassen.

Nee, een hondsdol kind had ik nog nooit gezien. Ik dacht dat hondsdolheid alleen voorkwam bij honden en vossen. Ik was wel nieuwsgierig.

We liepen over het modderpad naar het ziekenhuisje. Zuster Patricia zat in het halletje een kruiswoordpuzzel in te vullen. Ze had niks te doen, of misschien durfde ze niet in haar eentje bij dat zieke kind te gaan zitten. Nou ja, kind - het bleek een jongen te zijn van ongeveer twaalf jaar. En hij was niet alleen.

Zuster Patricia had orders gekregen om niemand bij de patiënt toe te laten, vanwege het gevaar van besmetting. Toch zaten er op het voeteneinde van zijn bed nog twee andere kinderen, de een nog bijna een baby en de ander een kleuter. De moeder van de zieke jongen zat wijdsbeens op een leeg bed naast hem en keek ons wantrouwig aan.

Andere familieleden zaten op de grond, of hingen in het raam dat wijd openstond. Buiten gutste de regen.

50 De zieke jongen zag er vreselijk uit. Zijn haar zat vol klitten en hij had vlekken in zijn gezicht. Hij lag op zijn rug in het bed en staaarde met wilde ogen naar het plafond. Toen wij binnenkwamen, schrok hij en kwam overeind. Hij bewoog zijn handen alle kanten op en hij maakte vreemde geluiden.

55 Mijn vader ging naast de patiënt op het bed zitten. Hij pakte de hand van de jongen en streelde zijn arm. Die leek daardoor wat rustiger te worden. Met een handdoek veegde mijn vader het zweet weg van het voorhoofd van de zieke. De jongen murmelde iets onverstaanbaars.

60 'Hij kan niet meer praten,' zei mijn vader. Hij had de jongen bij zijn pols vast en keek op zijn horloge. Zo nam hij de polsslag op van de patiënt. 'Hij maakt het niet lang meer,' zei hij even later. 'De zieke heeft zijn hersenen en zijn zenuwen aangetast. Hij kan ook niet meer slikken. En hij heeft al watervrees.'

'Wát heeft hij?' vroeg ik.

65 'Hij is bang van water. Dat zie je vaker bij hondsdolheid.' Hij pakte de plastic fles met bronwater uit mijn hand, en sprenkelde wat op de rug van zijn hand. De jongen schrok en probeerde op het bed zo ver mogelijk weg te schuiven. Toen pas zag ik dat hij geboeid was. Zijn enkels waren met leren riemen aan het bed vastgebonden.

'Zo kan hij niet weggelopen. Hij is een gevaar voor iedereen,' zei mijn vader. Hij gaf de fles aan mij terug. 'En het wordt nog erger. Ik kan niks voor hem doen. Gelukkig gaat hij nou gauw dood.'

70 Ik zag dat de moeder van de jongen mijn vader boos aankeek. 'Ze denkt dat ik hem niet wil helpen,' zei hij. 'Maar ze heeft te lang gewacht. Hij is gebeten door een dolle hond. Als ze meteen hiernaartoe waren gekomen, had ik hem een tegengif kunnen geven. Dat helpt prima, als je er maar snel bij bent. Als je een paar weken wacht, ben je te laat.'

75 De moeder mompelde iets wat ik niet verstond, maar dat onaardig klonk. Mijn vader negeerde haar. 'Hondsdolheid heerst hier sinds een paar maanden,' zei hij. 'Ik heb al een paar gevallen gehad zoals deze. Ik heb altijd tegengif bij me, maar die stommelingen wachten gewoon te lang. Ze gaan altijd eerst naar de mchawi.'

80 Mchawi - het was het enige woord dat de andere aanwezigen van ons gesprek verstonden, maar het effect was verbazingwekkend. De moeder van de hondsdolle jongen sprong als door een schorpioen gestoken van het bed. Zij en andere familieleden keken de dokter gespannen aan.

'Wáár gaan ze naartoe?' vroeg ik.

85 'Naar de mchawi. Een medicijnman hier uit de buurt. Een ellendeling die me last bezorgt.' Mijn vader deed net of hij niet zag hoe iedereen in het ziekenzaaltje hem aanstaarde.

De zieke jongen maakte pruttelgeluiden, zijn ogen draaiden weg zodat alleen het wit nog zichtbaar was. Ik vond het een akelig gezicht en ik deed een paar stappen naar de deur.

90 'Laten we maar gaan,' zei mijn vader die zag dat ik weg wilde. Hij klopte zachtjes op de arm van de patiënt, draaide zich om en liep het zaaltje uit. Iedereen keek hem na. Ik was blij dat we gingen.

95 Toen we weer op het terras zaten, vroeg ik hoe dat nou zat met die mchawi. Hij vertelde dat de medicijnman hem al dwarszat sinds hij hier was aangekomen. De mensen in de dorpen luisterden liever naar de mchawi dan naar een westerse dokter. Ze brachten hun zieke kinderen niet meer naar het ziekenhuis, en ze slikten hun medicijnen niet meer.

100 De mchawi vertelde rond dat de blanke dokter zwarte kinderen aan stukjes sneed. Daar maakte die dokter medicijnen van, die hij voor veel geld verkocht, wist de mchawi. Mijn vader begreep wel hoe dat verhaal de wereld in was gekomen. In de eerste week dat hij hier was, had hij sectie verricht op een jong meisje dat gestorven was aan een ziekte die hij niet herkende. Door haar lichaam open te maken, had hij gehoopt er

achter te komen waaraan ze was doodgegaan. Een vrouw had hem in de operatiekamer in het lijk zien snijden en had dat doorverteld.

105 'En nu durft bijna geen moeder of vader meer met een kind bij mij te komen, allemaal door die rotzak,' schold hij. 'Ik kan er niks tegen doen. Ik sta machteloos tegen die kletspraat.'

Even later ging ik naar bed. Mijn vader bleef op het terras zitten, met zijn hoofd in zijn handen.

110 Midden in de nacht werd op de buitendeur geklopt. Nog voordat ik goed en wel wakker was, stond mijn vader al bij de deur. In de stromende regen stond een meisje van een jaar of twaalf. Hij scheen haar te kennen, want hij liet haar meteen binnen.

115 'Ze is de dochter van zuster Patricia,' zei hij, toen hij zag dat ik nieuwsgierig in de deur van de slaapkamer stond. Het meisje leek behoorlijk overstuur en mijn vader moest moeite doen om te begrijpen waar ze over sprak. Ik zag zijn gezicht veranderen. Er kwam een nare trek om zijn mond die ik nooit eerder bij hem had gezien.

120 Toen het meisje uitgesproken was, stuurde hij haar weg. Zwijgend begon hij zich aan te kleden. Op zijn voorhoofd zwol een ader op, zijn kaak stond strak. Hij zag er uit om bang van te worden.

'Wat is er aan de hand?' vroeg ik.

'De mchawi heeft mijn patiënt ontvoerd,' zei hij. 'Die jongen.'

125 Vanaf dit moment ging alles heel snel. Mijn vader griste de autosleutels van de tafel en liep naar buiten, naar zijn auto. Ik moest me haasten, anders was hij zonder mij weggereden. Een minuut later waren we op weg. Het was pikdonker en de landrover glibberde over het modderige zandpad.

130 Na ongeveer een kwartier kregen we de stoet in zicht. De koplampen van de auto beschenen een bizarre optocht. Voorop liep een man die helemaal in het wit was gekleed en die zich had volgehangen met kleurige kettingen. Ik begreep meteen dat hij de mchawi was.

135 Een paar meter achter hem sjouwden twee mannen met een brancard die ze uit het ziekenhuis hadden meegenomen. Op de brancard lag de hondsdolle jongen, die als een razende tekeerging. Om zich heen slaande, probeerde de jongen van de brancard af te komen. Links en rechts van hem liepen vijf of zes mannen. Ze hingen half over de jongen heen om hem in bedwang te houden.

140 Achter de wriemelende massa mannen volgden vrouwen en kinderen, wel een stuk of tien. Ik herkende de moeder van de zieke jongen. De meesten keken angstig om toen het licht van de landrover op hen viel.

145 Woest trapte mijn vader op de rem. Nog voordat de landrover tot stilstand was gekomen, sprong hij uit de auto en rende naar de kop van de stoet. Ik had hem nog nooit zo boos gezien. Hij schold de mchawi uit. Ik verstond er niets van maar hij klonk nogal dreigend.

150 De medicijnman had een stok en die stak hij bezwerend omhoog. Mijn vader greep het andere eind van de stok en gaf er een ruk aan. De mchawi tuimelde omver en kwam aan de voeten van mijn vader terecht. Terwijl mijn vader de stok ophief, krabbelde de man weer overeind, met zijn ene arm afwerend omhoog.

155 Ondertussen was ik ook uit de auto gekomen en stond ik vlak achter mijn vader. Uit het donker, achter mij, kwamen ineens armen die mij vastklemden. Ik zag dat andere mannen mijn vader beetgrepen en hem in bedwang hielden. Ze wrongen de stok uit zijn hand.

We konden geen van beiden nog iets doen. 'Laat me los,' schreeuwde mijn vader, maar de mannen hielden ons stevig vast. Ik was bang, het hart klopte in mijn keel.

155 De motor van de landrover was blijven lopen en de lampen schenen op ons en op de brancard die een paar meter verder op de grond stond. De hondsdolle jongen lag doodstil in de stromende regen; zijn armen hingen half op de grond. Ik was ervan overtuigd dat hij bijna dood was. Die worsteling daarnet om van de brancard af te komen was vast zijn laatste stuiptrekking geweest.

- 160 De mchawi krabbelde overeind en keek ons niet aan. Hij pakte zijn stok en liep naar de brancard. Hij boog zich over de jongen heen en legde zijn hand op zijn borst. Om ons heen werd het doodstil.
- Op dat moment kwam de jongen overeind en beet de mchawi in zijn hals.
- De medicijnman gaf een rauwe gil en probeerde zich los te rukken, maar de jongen had met beide handen het hoofd van de mchawi vast en beet nog een keer. Zelfs vanwaar ik
- 165 stond kon ik zien hoe er bloed uit de hals van de medicijnman liep.
- De mchawi duwde het uiteinde van zijn stok hard in de buik van de zieke. De jongen liet los, en viel achterover op de brancard. Hij bewoog niet meer. De medicijnman snauwde iets, en de mannen die mijn vader en mij vasthielden, duwden ons naar de landrover. We moesten naar de auto, of we wilden of niet.
- 170 Toen we bij de landrover aankwamen, zette achter ons de stoet zich weer in beweging.
- Mijn vader zei geen woord toen hij heel rustig terugreed naar het dorpje waar onze hut was. Diep ademend zat ik naast hem.
- ‘Zag je hoe die jongen beet?’ vroeg ik, nog trillend van angst en opwindning.
- 175 Mijn vader knikte. Hij stuurde de landrover een grote plas in, het water spatte alle kanten op, de auto glibberde over de smalle weg.
- ‘Die jongen was toch besmettelijk?’
- Alleen maar een knik.
- ‘Wordt die medicijnman nu ook ziek?’
- 180 Mijn vader keek me even aan. ‘Zullen we het ergens anders over hebben?’
- ‘Maar je vertelde dat dat tegengif goed helpt als je er snel bij bent.’
- ‘Zullen we morgen op safari gaan? Ik weet een plaats waar wildebeesten een rivier oversteken - dat moet je een keer gezien hebben.’
- ‘Maar die mchawi, die is...’
- 185 Het was donker in de auto, maar ik kon zien dat mijn vader een nijdig gebaar maakte. Hij wilde er niet over praten.
- Toen ik mijn vader een paar maanden later aan de telefoon had, was hij vrolijk. Hij had het erg druk. Het ziekenhuisje lag helemaal vol, vertelde hij. De mensen kwamen weer graag naar hem toe, ja, met hun kinderen.
- 190 ‘En die medicijnman?’ vroeg ik. ‘Hoe is het daar mee afgelopen?’
- ‘Wie, die mchawi? O, die is dood.’
- +++
- 195 Dit verhaal is gebaseerd op een ware gebeurtenis.